

РІВНЕНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

**АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ФІЛОЛОГІЇ ТА
МЕТОДИКИ ВИКЛАДАННЯ
ГУМАНІТАРНИХ ДИСЦИПЛІН**

Збірник наукових праць

**Наукові записки
Рівненського державного гуманітарного університету**

Рівне – 2012

ББК 81.20
А - 43
УДК: 81'243

Актуальні проблеми філології та методики викладання гуманітарних дисциплін: Збірник наукових праць. Наукові записки Рівненського державного гуманітарного університету. – Рівне: РДГУ, 2012. – 112 с.

Збірник наукових праць містить статті з теоретично-методологічних, культурологічних, літературознавчих, мовознавчих проблем спілкування.

Опубліковані матеріали можуть бути корисними для науковців, учителів, викладачів та студентів вищих педагогічних навчальних закладів.

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Головний редактор:

Архангельська Алла Мстиславівна

доктор філологічних наук, професор (Рівненський інститут слов'янознавства Київського славистичного університету).

ЧЛЕНИ РЕДАКЦІЙНОЇ КОЛЕГІЇ:

Постоловський Руслан Михайлович

професор, член-кореспондент Міжнародної слов'янської академії наук, ректор Рівненського державного гуманітарного університету. доктор філологічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет).

Вокальчук Галина Миколаївна

доктор філологічних наук, професор (Волинський національний університет ім. Лесі Українки).

Гороть Євгенія Іванівна

кандидат філологічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет).

Мороз Людмила Володимирівна

доктор філологічних наук, професор (Рівненський інститут слов'янознавства Київського славистичного університету).

Тищенко Олег Володимирович

доктор філологічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет).

Шульжук Каленик

Оляндер Луїза Костянтинівна доктор філологічних наук, професор (Волинський національний університет ім. Лесі Українки).

Безкоровайна Ольга Володимирівна

доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет).

Стеріополо Олена Іванівна

доктор філологічних наук, професор (Київський національний лінгвістичний університет).

Зимомря Микола Іванович

доктор філологічних наук, професор (Дрогобицький педагогічний університет) ім. Івана Франка.

Павлова Ольга Іванівна

кандидат філологічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет).

Терещенко Тетяна Вікторівна

кандидат філологічних наук, доцент (Рівненський державний гуманітарний університет).

Ніколайчук Галина Іванівна

кандидат педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет).

Сербіна Тетяна Георгіївна

кандидат філологічних наук, доцент (Рівненський державний гуманітарний університет).

Дзюбишина Наталія Богданівна

кандидат педагогічних наук, доцент (Рівненський державний гуманітарний університет).

Вовчук Наталія Іванівна

кандидат філологічних наук, доцент (Рівненський державний гуманітарний університет).

Затверджено Вченою радою Рівненського державного гуманітарного університету (протокол № 9 від 27.04.2012 р.).

За достовірність фактів, дат, назв і т. п. відповідають автори статей. Думки авторів можуть не збігатися з позицією редколегії. Рукописи рецензуються і не повертаються.

Адреса редакції: 33028 м. Рівне, вул. Остафова, 31. Рівненський державний гуманітарний університет
УДК: 373. 678. 2 **Н.О. МИХАЛЬЧУК, Е.Е. ІВАШКЕВИЧ**

СПЕЦИФІКА ТРАНСФОРМАЦІЇ ОБРАЗУ КЕНТАВРА В ОДНОЙМЕННОМУ РОМАНІ ДЖОНА АПДАЙКА

Резюме. У статті проаналізовано індивідуальний авторський стиль Джона Апдайка. Охарактеризовано особливості використання Джоном Апдайком різноманітних стилістичних засобів на усіх рівнях тексту в творі “Кентавр” та окреслено специфіку трансформації образу кентавра в однойменному романі Джона Апдайка.

Ключові слова: індивідуальний авторський стиль, стилістичні засоби, образ кентавра, трансформація образу.

Композиції роману “Кентавр” Дж.Апдайка притаманний двоплановий характер зображення дійсності: справжній світ є цілісною художньою моделлю для власне контексту, а нашарований на нього світ міфологічних алегорій зосереджений у надтексті твору. Справжній Колдуел та його двійник, спроектований на екран традиційного образу кентавра Хірона, зображені через діалогічну взаємодію міфологічного зі справжнім, реальним тощо. Двоєдина природа кентавра є зразком для розкриття двоєдиної природи людини. В уявній картині світу Колдуел та кентавр створюють єдине поліфонічне ціле, що досягається за допомогою взаємодії та нашарування фантастичного на буденного; цей синтез демонструє функціонування образу головного героя на мета рівні розуміння літературного твору.

В.Тарасова розглядає двопланову композицію роману як метафору – порівняння людини з міфологічним кентавром [4, 57]. Таким чином, два плани роману (реальний і міфологічний) – це два чинники метафори. Простором для порівняння слугують риси, притаманні як вчителеві Колдуелу, так і кентавру Хірону: високе почуття гуманності, жертвності, любові до ближнього, безмежна доброта тощо [3, 79].

Весь роман Дж. Апдайка побудований у вигляді медитативного пошуку змісту життя. Однак „Кентавр” є також своєрідним пошуком інтерпретацій, оскільки пошук Колдуела – Хірона полягає в його спробі зрозуміти себе і навколишній світ. Колдуел – герой, усе життя якого – суцільне питання і, водночас, – низка запитань. Колдуела глибоко пригнічує довкілля, де грізні боги перевтілюються на реальні суспільні сили. Рядовий учитель залежить від цих сил, його становище ненадійне, двозначне, тому і помирає він, залишаючись жертвою обставин. Апдайківський герой – це непереврене дослідження психіки душі людини, в одному вимірі якої сконцентровані „поранення” – роздуми про смисл життя і духовні цінності. Автор протиставив Колдуела середовищу, змалював його людиною прекрасною і благородною, у якій від народження закладені високі потенційні можливості, котрим не судилося реалізуватись і котрі розбиваються через неприступну скелю олінджерського буття [2, 64].

Універсальність проблематики конфлікту образу дає можливість автору, спираючись на набутий літературний досвід, поширювати час надтексту твору і на свою епоху, ставлячи актуальні запитання в конкретно-історичні межі своєї доби. Тому дуалізм фігури кентавра і є тією творчою основою, у якій поєднується реальне з фантастичним, а своєрідність і привабливість особи Колдуела полягає в тому, що для нього не є обтяжливою сама трагічність такої невідповідності – він просто іноді тікає в інший далекий світ [6].

Уподібнення цілком реального, буденно-достовірного Колдуела міфологічному Хірону виявляється, на перший погляд, дещо дивним. Проте, якщо заглибитися в саму сутність метакоментаря, поданого на початку твору, то можна прийти до висновку, що в такому дивовижному перевтіленні вміщується досить значний і важливий зміст. Річ у тім, що паралельне реально-міфологічне трактування образу Кентавра-Колдуела є також однією з його головних структурних особливостей. Воно реалізується у формі діалогу між коментатором та власне героєм, і цей діалог триває впродовж майже усього твору. Такий прийом створює навколо особи головного персонажу ефект специфічного двоголосся, який, у свою чергу, надає образіві метазвучання. Це двоголосся відтворює процес функціонування художнього образу як спосіб взаємодії письменника з традицією, окремо взятого героя з існуючим міфологічним праязком [5].

Отже, стиль письменника – це індивідуальна система побудови засобів мовлення, яка виробляється і застосовується автором під час створення художніх творів. Під стилем слід розуміти характерну для письменника манеру вибору і вживання слів. Стиль органічно пов'язаний зі змістом твору і, відповідно, зумовлений світосприйняттям автора. Але, на жаль, певні моменти до сих пір залишаються недостатньо мірою проаналізованими в науковій літературі, зокрема – мовні засоби створення образу Колдуела, їх відповідність в оригіналі та перекладених текстах, їхнє значення для розуміння читачем твору оригіналу та тексту, який сприймається в перекладеному варіанті.

Так, завданнями нашої статті є:

1. Проаналізувати індивідуальний авторський стиль Джона Апдайка.
2. Охарактеризувати особливості використання Джоном Апдайком різноманітних стилістичних засобів на усіх рівнях тексту в творі “Кентавр”.

3. Окреслити специфіку трансформації образу кентавра в однойменному романі Джона Апдайка.

Проаналізуємо індивідуальний авторський стиль Джона Апдайка, який є своєрідним і неповторним. Створюючи міфологічний світ та порівнюючи його з реальністю, буденністю, автор намагається порозумітися з читачем за допомогою індивідуальної експресивності добору слів, фразеології, синтаксичних конструкцій, інколи вимови та морфологічних особливостей мовних реалій. Л.Гіков зазначає, що у системі художньо-словесної творчості письменника авторський стиль охоплює всі його мовні рівні:

- 1) жанри з відповідними мовними ознаками;
- 2) форми викладу змістово-фактуальної інформації;
- 3) композиційно-мовленнєві прийоми організації оповідання;
- 4) ритмосинтаксичні особливості художньої структури;
- 5) фразеологічні конструкції та ідіоми;
- 6) авторські розділові знаки та графічні виокремлення [2, 68].

Так, Дж. Апдайк використовує різноманітні стилістичні засоби на усіх рівнях тексту: на фонографічному, лексичному та на синтаксичному тощо. Передати усі ці засоби українською мовою є надзвичайно важкою і кропіткою справою. Твори Апдайка перекладені як російською, так і українською мовами. Серед російських перекладачів варто відзначити О. Калашникову та Н. Хінкіна. На нашу думку, найвдаліший переклад роману „Кентавр” українською мовою здійснила Марія Габлевич. Її переклад роману є надзвичайно точним, оскільки перекладач зуміла зберегти дух твору, внутрішній світ головного героя та світосприйняття автора тощо.

Отож, ми виокремлюємо певні лінгвостилістичні особливості перекладу роману „Кентавр”. Зокрема, Дж. Апдайк у романі часто виділяє слова курсивом, а також подає цілі речення, які написані великими буквами. Цей стилістичний прийом використовується для підсилення експресивного значення твору. Такі ж висловлювання зберігаються і в українському перекладі, наприклад:

My trouble is, Caldwell thought, my leg is killing me [6, 18]. – *Моя біда в тому, – подумав Колдуел, – що воно немилосердно болить* [1, 30].

Shellac on those old Buicks, shellac, shellac [6, 19]. – *Покривали шелаком, „б’юїки”, шелаком, шелаком* [1, 31].

Why am I blamed? [6, 29] – *У чому я винна?* [1, 43]

You broke my grille [6, 44]. – *Це ти поламав мою решітку* [1, 60].

It’s just his way, he loves strange people, he’s worried about something [6, 82]. – *Просто він такий є, він любить незнайомих людей і його щось гризе всередині* [1, 101].

Of the plants called strychnos, one induces sleep, the other madness. The root of the former, white when dug, turns blood-red while drying. The other some call thryoron and some peritton; three-twentieths of an ounce make the patient sportive, twice this dose induces delusions, thrice the dose will make him permanently insane. And more will kill him [6, 87]. – *Із рослин, що зветься стрихнін ними, одна викликає сон, інша – божевілля. Корінь першої з них, свіжовикопаний – білого кольору, а висушений – червоний, як кров. Другу дехто називає тріороном, а дехто – періттоном; три дванадцятих унції підносить настрій, подвійна щодо цієї доза викликає галюцинації, потрійна приведе до невиліковного божевілля. Ще більш – смертельна* [1, 106].

Let him live, let him live, do not let my father be sick [6, 114]. – *Хай би він жив, хай би він жив, хай би тільки мій батько був здоровий* [1, 138].

Are you ready to die? [6, 144] – *Ти готовий до смерті?* [1, 169]

God forgive me, forgive me, bless my father, my mother, my grandfather, now let me sleep [6, 151]. – *Господи милосердний, прости мене, прости мене, благослови мого батька, і маму, і дідуся, і дай мені заснути* [1, 177].

Forgive me [6, 195]. – *Прости мене* [1, 192].

... and he upon thy lap oft flings himself back, conquered by the eternal wound of love; and then pillowing his shapely neck upon thee and looking up he feeds with love his greedy eyes, gazing wistfully towards thee, while, as he lies back, his breath hangs upon thy lips [6, 215]. – *... і вкотре уже він падає навznak, знеможений невиліковною раною кохання; і, поклавши красиву шию тобі на коліна і дивлячись на тебе, напуває любов’ю спрагли свої зіниці, мрійно тебе споглядаючи, а подих його, коли він лежить отак, зливається з твоїми устами...* [1, 245]

Here comes the axe, praise be to God for little blessings, the suspense is over [6, 224]. – *Ось вона, сокира на його шию, хвалити бога й за цю маленьку ласку, невідання кінець* [1, 255].

Was it for this that my father gave up his life? [6, 244] – *Невже ради всього цього мій батько віддав життя?* [1, 275]

SAFETY FIRST [6, 13] – ТЕХНІКА БЕЗПЕКИ – НАСАМПЕРЕД [1, 25].

PROTECT YOUR EYES YOU WON’T BE GIVEN ANOTHER PAIR [6, 13] – БЕРЕЖІТЬ ОЧІ ІНШИХ ВАМ НИХТО НЕ ДАСТЬ [1, 25].

PLEASE RING AND WALK IN [6, 115]. – ПРОШУ ДЗВОНИТИ І ЗАХОДИТИ [1, 138].

SECROPS! INACHUS! DA! [6, 130] – КЕКРОП! ІНАХ! ДЕЙ! [1, 154]

Текст роману „Кентавр” багатий на спеціальну лексику, терміни, латинські та французькі слова. Вони відіграють особливе значення в романі, оскільки саме завдяки їм автор наголошує на інтелекті та обізнаності свого героя, Джорджа Колдуела:

Avez-vous une maison jolie? Oui, j’ai une maison tres jolie ... [6, 8]; *nimbus* [6, 14] – *ореол* [1, 26]; *universe* [6, 35] – *всесвіт* [1, 50]; *galaxy* [6, 35] – *галактика* [1, с. 50]; *the Solar system* [6, с. 36] – *Сонячна система* [1, 50]; *the Milky Way* [6, 36] – *Молочний Шлях* [1, 50]; *meteors* [6, 38] – *метеори* [1, 53]; *the proto-galaxies* [6, 38] – *протогалактики* [1, 54]; *leptothrix* [6, 40]; *sigmoidoscope* [6, 118] – *ректоскоп* [1, 142].

Стилістичний прийом та експресивні засоби вираження на синтаксичному рівні характеризуються різноплановістю, наприклад, в романі широко представлені еліпсис та номінальні (іменні) конструкції:

To shining sea [6, 8]. – *Від краю і до краю* [1, 20]; *The old baloney* [66, 8]. – *Стара мура* [1, 20]; *Nothing, George* [6, 16]. – *Ніскільки, Джордж* [1, 28]; *Just wonderful* [6, 18]. – *Просто чудова* [1, 30]; *Like a dream* [6, 18]. – *Казково* [1, 30]; *Tomato today* [6, 21]. – *Сьогодні томатний* [1, 34]; *Zeus, Lord of the Sky* [6, 26]. – *Зевс, Пан*

небес [1, 40]; *Poseidon, master of the many-maned sea* [6, 26]. – *Посейдон, володар буйногривого моря* [1, 40]; *A senile old deckhand* [6, 27]. – *Старий, одідиллий матрос* [1, 40]; *Next* [6, 27]. – *Далі* [1, 40]; *Our scholar, our protagonist* [6, 29]. – *Учений, просвітитель наш* [1, 43]; *Dull and dirty* [66, 38]. – *Нікчема і бруднуля* [1, 53]; *A little after seven – thirty* [6, 59]. – *Минуло нів на восьму* [1, 75]; *My poor only jewel* [6, 65]. – *Мій скарбе єдиний* [1, 82]; *Once. Twice. An immense third time* [6, 68]. – *Раз, два, і – з усіх сил – три* [1, 86]; *Mongoloid sadists* [6, 73]. – *Туні садисти* [1, 91]; *Mesozoic* [6, 100]. – *Мезозойська* [1, 120]; *Here and there* [6, 109]. – *Всюди* [1, 131]; *Another her whirl, her tangle...* [6, 167]. – *І її вихор, її зрива...* [1, 194]; *Like son, like father, huh Minor?* [6, 190] – *Який батько, такий син, – га, Майноре?* [1, 218]; *Rough in spots* [6, 221]. – *Шорстка місцями* [1, 251]; *About the tickets* [6, 226]. – *Щодо квитків* [1, 257]; *Nothing* [6, 257]. – *Нічого* [1, 290]; *Brutish landscape* [6, 268]. – *Бездушний пейзаж* [1, 301].

У більшості випадків синтаксичні повтори зустрічаються в українському варіанті, наприклад:

"I'm ready," I shouted, "I'm ready, I'm ready!" [6, 61]. – *Готовий! – крикнув я. – Готовий, готовий!* [1, 84]

Проте іноді в українському варіанті синтаксичні повтори упускаються, замінюються простими реченнями, наприклад:

Sometimes up, sometimes down [6, 200]. – *Як коли* [1, 229].

You are not, you are not the only one [6, 94]. – *Правильно, не тільки ти* [1, 114].

Стилістично незавершене речення, апозіопезис представлений в українському перекладі простими незакінченими або складносурядними реченнями, наприклад:

Mr. Caldwell I was wondering about that quiz tomorrow – [6, 97]. – *Я не зрозуміла з чого завтра контрольна...* [1, 117];

Christ, I'll never forget... [6, 112]. – *Господи, та я в житті не забуду...* [1, 136].

There are so many... [6, 162]. – *Вас так багато...* [1, 188].

'There was somebody,' he said, his eyelids trembling in a sleep – walker's concentration, 'a stout man...' [6, 162]. – *Та ніби був там один... – Повіки в нього тремтіли в зосередженому напруженні, як у сновиди. – Товстий такий...* [1, 188].

There had been a woodworking shop there, and that man blinded by gas in the trenches in that little shack, and now I see a man coming into the alley... His coat pocket is full of old pens that don't write... [6, 163]. – *Там колись столярня була, і жив отой сліпий вояка, що то йому газом очі виїло, в маленькій такий халупі... А зараз там, бачу, хтось іде... Якийсь чоловік в піджаку, в кишені у нього повно ручок, і всі не пишуть...* [1, 189].

This troubled me and made her love frightening; for if she loved me we would be driven to make love and there would come this very painful time when I must expose to her my flesh... [6, 166]. – *Ця думка стривожила, я почав боятися її любові; бо якщо вона мене любить, нас тягнуть до близькості, й неодмінно прийде та болюча хвилина, коли мені доведеться показати їй своє тіло...* [1, 192].

Her robe flowed down – [6, 168]. – *Її шати опали...* [1, 194].

Down, down to her feet, and in truth opened – [6, 168]. – *Опали аж до самих її стін, і воістину відкрили...* [1, 194].

I bought you an Italian sandwich last night and it's still sitting in the car... [6, 191]. – *Я купив тобі бутерброд по-італійськи, досі в машині лежить...* [1, 219].

... didn't mean to be sarcastic a minute ago about the Communists, I hate 'em as much as you do, Minor... [6, 192]. – *... не думайте, що я оце про комуністів на глум вам говорив; я їх ненавиджу не менше, ніж ви, Майноре...* [1, 220].

His father, that blind blanched figure staggering down the steps in a debtor's cardboard box... [6, 218]. – *Щоб його батько – оте незряче, сплотніле обличчя, та постать в картонній коробці боржника, що спотикається на сходах...* [1, 248].

Паралелізми, у більшості випадків, перекладаються відповідними паралелізмами української мови, хоча в деяких реченнях ми бачимо конструкції, які не мають нічого спільного з паралелізмами, це можуть бути як прості, так і складні речення, наприклад:

I never was. I never studied. I never thought [6, 225]. – *Я нізащо не придатний. Я ніколи не працював над собою. Ніколи не роздумував* [1, 256].

Zimmerman understood this. He understood everything [6, 33]. – *І Зіммерман це зрозумів. Він зрозумів усе* [1, 47].

'Cassie', he said, 'don't be frightened. I don't want you to be frightened. I'm not frightened' [6, 46]. – *Не бійся, Кассі, – сказав він. – Не треба боятися. Я ж не боюся* [162].

I resented it. I resented how lavishly my father outpoured himself before the boy, as if somewhere in all this nonsense there might be the healing drop [6, 95]. – *Мене це обурювало. Мене обурювало, що батько так щедро виливав перед ним душу, неначе у всьому тому, що він виливав, могла знайтися бодай одна чудодійна, цілюща крапля* [1, 114].

You're too old. You're too sick [6, 185]. – *Ви вже старий. І хворий* [1, 213].

I wondered if Mr Hummel had been here also. I wondered what event had spread through the house this aftermath of peaceful, reconciled radiance [6, 247]. – *Цікаво, чи містер Гаммел теж при тому був. Цікаво, що тут сталося такого, від чого цілий будинок сповнився отим мирним, лагідним сяйвом* [1, 279].

Досліджуючи стилістичні засоби вираження, доречно згадати також і риторичні запитання, які повністю збережені в українських перекладах, оскільки саме завдяки риторичним запитанням перед читачем постають досить актуальні проблеми життя людини, проблеми сутності існування, світогляду та ін.:

They had been too poor to afford a baby carriage; the kid had learned to steer, too early? [6, 15] – Вони жили надто скромно, щоб дозволити собі справжній дитячий візок; отак хлоп'я навчилося кермувати – чи не зарано? [1, 27]

Are we falling apart? [6, 19] – А може, це розпадається давня дружба? [1, 31]

Why am I blamed? [6, 29] – У чому я винна? [1, 43]

Is it my fault I was born so you couldn't be a bum? [6, 85] – Може, це я винен, що народився на світ і тому ти не став волоцюгою? [1, 104]

Are you ready to die? [6, 144] – Ти готовий до смерті? [1, 169]

What's the answer? [6, 202] – Як тут, чим відповісти? [1, 230]

Was it for this that my father gave up his life? [6, 224] – Невже ради цього всього мій батько віддав життя? [1, 275]

Стилістичні засоби семасіологічного рівня представлені в романі порівняннями, синонімами, гіперболами, антитезами, оксимороном. Порівняння перекладаються відповідними конструкціями української мови:

Beneath his belly the grimacing grilles flashed in the white winter sun; the scratches in the chrome were iridescent as diamonds [6, 9]. – Деся унизу під животом щирили зуби радіатори, зблискуючи в білім промінні зимового сонця, а подряпини на хромованому металі мінілися, мов діаманти [1, 21].

Trembling through the length of his legs, which seemed as thin and rickety as bicycle spokes, Caldwell followed Hummel... [6, 12]. – На тремтячих ногах – здавалось, тонких і хитливих, як велосипедні спиці – Колдуел рушив за ним [1, 24].

Jesus, she's happy as a lark out there [6, 17]. – Зате їй весело. Пурхає там, як пташка [1, 29].

The silence as the two men stared at one another was louder than thunder [6, 32]. – Тиша, серед якої обидва чоловіки дивилися один на одного, була оглушливіше, ніж грім [1, 46].

My voice sounded like my mother's, when she had said, 'You can't feel such things' [6, 72]. – Мій голос прозвучав точно, як мамин, коли вона сказала: "Такого не відчувають" [1, 90].

That poor kid's as confused as I am [6, 83]. – Бідна дитина, він такий самий неприкаяний, як я [1, 102].

'He'll tell me I'm as healthy as a dumb old horse,' my father said, 'and he's as wise as a dirty old owl' [6, 107]. – Що я здоровий, як старий беззубий кінь, – відказав батько, – а він такий мудрий, як старий шолудивий сич [1, 129].

Like a ghost, he kept always a step ahead of me [6, 125]. – Та він, наче привид, весь час тримався крок попереду [1, 149].

His hair was wild like the mane of a muddy lion and it stood straight out from his head like the rays of the sun [6, 142]. Волосся його, скуйоводжене, як брудна лев'яча грива, стирчало врізнобіч, наче промені сонця [1, 167].

It is as if they had been lovers when younger and for reasons never sufficiently examined they had long ago ceased to be [6, 174]. – Ніби колись, ще в юності, були коханцями, але давним-давно, з якихось, так і не з'ясованих до кінця причин, перестали ними бути [1, 201].

'I'm glad you came to us,' she told him, as if they were alone [6, 253]. – Я рада, що ви прийшли до нас, – сказала вона так, мовби, крім них двох, нікого більше не існувало [1, 285].

Синоніми:

The immense level swath of the school's side lawn, pointed at the corners by plantings of pines, was, though this was winter's heart, green; but the colour was frozen, paralysed, vestigial, artificial [6, 9]. – Чималий майданчик за школою, засаджений по кутах сосонками, навіть серед зими зеленів підстриженою травою, та зелень ця була якась неприродна, вироджена, задубіла [1, 21].

The main and greater part of the garage was approached on an asphalt ramp as rough, streaked, gouged, flecked, and bubbled as a hardened volcanic flow [6, 10]. – До цієї основної, найбільшої частини гаража вів асфальтовий спуск, весь у виїмках і пухирцях – шорсткий, подзьобаний, плямистий, мов скам'яніла вулканічна лава [1, 22].

He looked hunched, pale, weathered; the recent years had diminished the master mechanic [6, 11]. – Згорблений, блідий, постарілий – останні кілька років далися панові механіку взнаки [1, 23].

I'm stubborn and ignorant [6, 18]. – Я дурний і впертий [1, 30].

Your gods, listen to them – a prating bluestocking, a filthy crone smelling of corn, a thieving tramp, a drunken queer, a despicable, sad, grimy, grizzled, crippled, suckolded tinker – [6, 27]. – Ось вони, боги твої – слухай: просторікувата синя панчоха, стара баба, від якої тхне кашею, злодійкуватий волоцюга, п'яний скоморох, похмурий, вічно недоволений, брудний, кривий і рогатий, жалюгідний підмайстер... [1, 41].

His face, compounded of shiny lumps and sallow slack folds, to me seemed both tender and brutal, wise and unseeing [6, 62]. – Його обличчя – лискуче й м'ясисте, все у вибляклих, в'ялих складках – здавалось мені жорстоким і ніжним, мудрим і безвиразним водночас [1, 78].

He had been frightened and frustrated [6, 69]. – Він здавався наляканим та вкрай роззубленим [1, 85].

I was surprised and relieved: a toothache was new; perhaps this mere thing was what was in him [6, 73]. – Я здивувався, але й зрадів водночас: про зуб я й не знав. Можливо, це й було те, що його мучило [1, 90].

His student's eyes – for what is a teacher but a student grown old? – retrieved, from their seclusion in the undergrowth, basil, hellebore, feverwort, spurge, polypody, bryony, wolf's – bane, and squill [6, 87]. – Його допитливе учнівське око – бо хто ж такий учитель, як не учень, тільки дорослий? – витягло на світ сховані у підліску васильки, чемерицю, турлич, молочай, багатоніжку, переступень, аконіт і морську цибулю [1, 106].

Their blue was too beryline; their gaze both questioned and evaded [6, 89]. – Голубизна їх переходила у зеленавість, а погляд був водночас цікавим і уникливим [1, 108].

All things that exist are her children – sun, moon, stars, the earth with its mountains and rivers, its trees, herbs, and living creatures [6, 92]. – Все, що існує у Всесвіті – сонце, місяць, зорі, земля з її горами й ріками, травами, деревами й живими істотами – все це діти Любові [1, 111].

I am a paid keeper of Society's unusables – the lame, the halt, the insane, and the ignorant [6, 95]. – Я – один з платних наглядачів за непридатними для суспільства людьми – усякого роду каліками, ненормальними і розумово відсталими [1, 114].

I saw helplessly in the smirk on Deify's face that from my father's whirl of words he had gathered a sense of superiority, a sense of being, in comparison with this addled and vehement shipwreck of a man, young, clean, sleek, clear – headed, well – coordinated, and invincible [6, 96]. – Я був безпорадний, бачачи з самовдоволеної посмішки Дайфендорфа, що вся ота сумбурна батькова балаканина тільки утвердила в ньому відчуття вищості, відчуття, що поруч з цим старим, спустошеним, навислим чоловіком він сам – молодий, охайний, врівноважений і непереможний [1, 116].

Igneous, sedimentary, and metamorphic [6, 98]. – Вулканічні, метаморфічні й осадові [1, 118].

Her lips were too plump and irksomely self – satisfied; her nose rather cursory and nervous [6, 108]. – Губи надто повні і надто вже самовдоволені; ніс гоструватий, нервовий [1, 130].

'Why hell I know Peter,' Mr Foley said, and there was something deeply agreeable about his handshake, gritty and warm and easy [6, 132]. – Ще б пак, Пітера не знати, – сказав містер Фоулі, і легкий потиск його руки, шорсткої і теплої, був цьому приємним підтвердженням [1, 157].

A bright and respectful and athletic and handsome student from the late Thirties, the kind that does a teacher's heart good, a kind once plentiful in Olinger but in the universal decay of virtue growing rare [6, 201]. – Їхній учень кінця тридцятих років – дуже статечний, дуже здібний, красень і спортсмен, – з тих, що утіхою вчительському серцю; таких в Олінджері колись було рясно, та тепер, при всезагальному занепаді людських чеснот, їх щораз менше і менше [1, 230].

'I don't know a thing about him,' Caldwell protests, his voice becoming plaintive and high and unpleasant [6, 228]. – Я нічого про Кальвіна не знаю, – протестує Колдуел. І голос у нього стає сумний, тонкий і неприємний [1, 260].

I felt dirty and unworthy in my weary red shirt and three – day underwear [6, 245]. – В одній і тій же червоній сорочці, в білизні триденної свіжості я почував себе брудним і нічого не вартим [1, 277].

Гіпербола:

In the three – sided pit below, an automobile like an immense metal baby was washed and changed by Hummel's swarthy men [6, 10]. – У тристінній ямі, темношкірі помічники Гаммела лагодили й мили автомобіль, наче якесь велетенське металеве немовля [1, 22].

'Peter.' My mother said it in the voice that had no margin left [6, 59]. – "Пітере." Мамин голос прозвучав на вибуховій ноті [1, 75].

My hand, grown enormous, seized the snug wealth of her flesh [6, 111]. – Моя рука, зробившись раптом велетенською, захопила нараз усі приховані скарби її плоті [1, 134].

I hated it and yet it did give me importance; being Caldwell's son lifted me from the faceless mass of younger children and made me, on my father's strength alone, exist in the eyes of these Titans [6, 112]. – Це мене обурювало, але водночас і додавало ваги: те, що я – син Колдуела, підносило мене над безлікою масою молодших школярів, і тільки завдяки батькові я був кимсь в очах цих титанів [1, 136].

A moustache you could have wiped your table silver on [6, 121]. – А вусища такі, що ними столове срібло чистити можна [1, 135].

Антитези:

While the others romped at recess the two of them, old at heart, side by side delved deeper into the arcane of research [6, с. 89]. – Поки інші галасливо розважалися, обидва вони, дочасно змужнілі серцем, пліч–о–пліч, удвох, ще глибше поринали в таємниці науки [1, 108].

Deifendorf had something concrete to give my father – the breast stroke and the two–twenty freestyle – while I had nothing [6, 97]. – Дайфендорф міг дати батькові щось цілком конкретне, наприклад, виграти заплив брасом і вільним стилем, – а я не міг [1, 117].

Метонімічні та метафоричні конструкції допомагають створити особливу атмосферу Олімпу – домівки богів, тому вони у повній мірі збережені і в українському варіанті роману. Метонімія:

The pain extended a feeler into his head and unfolded its wet wings along the walls of his thorax, so that he felt, in his sudden scarlet blindness, to be himself a large bird waking from sleep [6, 7]. – Біль волохатими лапами, здавалось, виштовхував з нього серце й легені, а коли протиснувся до горла, Колдуел ухопив власний мозок і, мов кусень м'яса на тарелі, тримав високо над головою, чимдалі від тих хижих лап [1, 19].

In this crisis his fellow-teachers seemed herdsmen of terror, threatening to squeeze him back into the room with the students [6, 8]. – В цю критичну хвилину колеги – вчителі були наче пастері жаху, що загрожували загнати його назад у клас, до учнів [1, 20].

The ache came now to his heart rhythmically: Nature's breathing [6, 15]. – Серце і далі ніло, але ніло ритмічно, у такт живій природі [1, 27].

As I squatted, the cold came up behind me and squeezed my back [6, 58]. – Поки я сидів навпочіпки, холод підклався ззаду і обняв мене за плечі [1, 74].

My father was sitting in the rocking chair turned away from the fire that hissed and danced in the fireplace [6, 61]. – Батько сидів у кріслі – гоїдалці спиною до вогню, що потріскував, витанцьовуючи, в каміні [1, 78].

'Off to the hate – factory,' my father called [6, 65]. – Вперед, на фабрику ненависті! – гукнув батько [1, 82].

He poured shivering gasoline into the hungry motor [6, 68]. – Він впрорснув бензину в голодний мотор [1, 85].

Round and rectangular and octagonal advertisements spoke from the edges of the farmland [6, 69]. – Звідусіль щось кричали квадратні, прямокутні і восьмикутні рекламні щити [1, 86].

Our gallant black hood sailed into the sharp little rise of road, gulped it down, stones and all, and spat it out behind us [6, 69]. – Чорна коробка відважно накинулася на косогір, проковтнула його одним махом разом з камінням і виплюнула позад нас [1, 87].

The musical choo – choo with all its freight of dreaming dropped over a cliff [6, 76]. – Музичний поїзд з усім своїм вантажем фантазій полетів у прірву [1, 93].

Chiron treated him less as a pupil than as a colleague, and while the others romped at recess the two of them, old at heart, side by side delved deeper into the arcana of research [6, 89]. – Хірон ставився до нього не як до учня, а швидше як до колеги, і в перервах, поки інші галасливо розважались, обидва вони, дочасно змужені серцем, пліч-о-пліч, удох, ще глибше поринали в таємниці науки [1, 108].

The light and fitful breeze swayed and scattered the song much as young girls toss scarves [6, 90]. – Легкий, поривчастий вітрець підхоплював і розсипав звуки пісні, наче стрічки на юних дівчачих голівках [1, 109].

'We'll dunk 'em for ya, Mr Caldwell,' Deifendorf promised [6, 96]. – Ми їм нараз носа втрем, містере Колдуел, – пообіцяв Дайфендорф [1, 116].

We seemed from our shadow to be a prancing one-headed creature with four legs [6, 105]. – Ми з батьком зливалися в одну гарцюючу тінь якоїсь ніби одноголової істоти на чотирьох ногах [1, 126].

And his thumb, sickle – shaped backwards with pressure, scooped a curt divot out of the air [6, 123]. – Туго випнутий серповидний палець, рубнувши по кривій, відсік пласт повітря [1, 147].

Наведемо приклади метафор як в оригіналі, так і в перекладених текстах:

His top half felt all afloat in a starry firmament of ideals and young voices singing; the rest of his self was heavily sunk in a swamp where it must, eventually, drown [6, 8]. – Верхня половина його “я” витала десь у зоряному царстві ідеалів і юних, дзвінких голосів, а нижня загрузла в трясовині, що кінець кінцем поглине його з головою [1, 20].

'Al, you've hit the nail on the head,' Caldwell said, and moved to turn away [6, 18]. – Ти попав у точку, – сказав Колдуел, повертаючись, щоб іти [1, 30].

Zimmerman wants 'em to chew us up [6, 19]. – Зіммерман залюбки віддає нас їм на поталу [1, 32].

Only the Devil loves lies [6, с. 48]. – Брехати тільки диявол любить [1, 63].

Zimmerman'll have my neck [6, 49]. – Зіммерман мене з'їсть [1, 65].

She ate the man raw [6, 54]. – Вона його поїдом їла [1, 70].

'For a man with a spider in his bowel,' my mother said, 'you're awfully full of pep' [659]. – Як на такого, що має павука в животі, – сказала мама, – ти щось надто енергійний [1, 75].

You got lots of time to kill. At your age I had so much time to kill my hands are still bloody [6, 107] – Часу в тебе доволі, і його треба вбити. Я в твої роки убив таку прірву часу – донині руки в крові [1, 130].

You ride your body too hard [6, 119]. – Ви заїздили своє тіло [1, 143].

Zimmerman was a chafe to him, a lifelong sore point [6, 121]. – Зіммерман був йому порошиною в оці, його болючим місцем [1, 145].

We're in the soup [6, 135]. – Ускочили ж ми в халепу [1, 160].

Отже, аналіз твору Дж.Апдайка “Кентавр” дозволяє нам зробити висновок, що при перекладі з англійської мови на українську не завжди при збереженні форми зберігається ідейний зміст речень, і, навпаки, при збереженні змісту може втрачатися початкова структура речення (загалом в літературі для створення художнього образу не завжди використовуються всі можливі мовні засоби). З метою опису зовнішності героїв письменник використовує лексико-семантичні засоби: епітети, синоніми, гіперболу, метафору, метонімію тощо, а описуючи вчинки та поведінку героїв Дж.Апдайк застосує різноманітні синтаксичні конструкції, інверсію, антитезу, градацію та ін. Усі перелічені та низка інших засобів допомагають читачеві краще зрозуміти значення образів та символів у творі, розкрити глибину його змісту, а також проаналізувати філософські ідеї автора.

Проведене дослідження дозволяє також стверджувати, що, звертаючи увагу на те, що англійська мова відноситься до аналітичних, а українська – до синтетичних, не можна точно, “слово в слово” перекласти все, що написав автор. Слід враховувати, що перекладач під час прочитання книги є ще й читачем і, формулюючи свою думку про його героїв, може дещо змінити і зміст, і форму твору. Хоча проаналізований нами переклад твору “Кентавр” є досить вдалим та об'єктивним, художнім тощо.

ЛІТЕРАТУРА

1. Апдайк Джон. Кентавр. Ферма : [романи] / Джон Апдайк // [пер. з англ. М. Габлевич; передм. Т. Денисової; іл. худ. Г. Палатнікова]. – Київ : Дніпро, 1988. – 447 с.
2. Галанов Б.Е. Живопись словом. Человек, пейзаж, вещь / Б.Е. Галанов. – М. : “Сов. писатель”, 1972. – 184 с.
3. Левидов А.М. Автор-образ-читатель / Александр Михайлович Левидов / [пред. В.Н. Мясичева, В.Г. Иванова, И.И. Тихомирова]. – [2-е изд., доп.]. – Ленинград : Изд-во ЛГУ, 1983. – 350 с.
4. Пустовойт П.Г. Слово – стиль – образ / П.Г. Пустовойт // Серия “Литература”. – М. : Знание, 1980. – 64 с.
5. Updike John / John Updike // The Harper Single Volume : American literature. – Longman, 1999. – 3000 p.
6. Updike John. The Centaur / John Updike. – London : Penguin Books LTD, 1966. – 271 p.

Резюме. В статті дано аналіз індивідуальному авторському стилю Джона Апдайка. Дана характеристика особливостям використання Джоном Апдайком різних стилістических засобів на всіх рівнях тексту в творі “Кентавр”, а також описано специфіку трансформації образу кентавра в даному романі Джона Апдайка.

Ключевые слова: індивідуальний авторський стиль, стилістическі засоби, образ кентавра, трансформація образу.

The summary. In this article individual style of John Updike was analyzed. The peculiarities of using by John Updike different stylistic devices on all text's levels in “Centaur” were characterized. Also the process of transformation of Centaur's image in this novel by John Updike was described.

Key words: individual style of the author, stylistic devices, the image of Centaur, the process of transformation of the image.

Одержано редакцією 15.02.2012.

УДК: 811. 111

С.К. РОМАНЮК, Т.Г. КОВАЛЬЧУК

НЕВЕРБАЛЬНІ КОМПОНЕНТИ В РЕКЛАМНОМУ ДИСКУРСІ

Резюме. Стаття присвячена дослідженню невербальних засобів у рекламному дискурсі, зокрема візуальної складової реклами, яка здійснює значний вплив на певний сегмент когнітивної сфери адресата. Розглядається взаємодія вербальних і зображальних засобів у рекламі.

Ключові слова: рекламний текст, креолізовані тексти, засоби семіотичної організації тексту, набірні засоби, зображальні засоби, логотип.

Постановка проблеми. Кінець ХХ століття характеризується надзвичайним злетом візуальних видів інформації, обумовленим інтенсивним розвитком електронних технологій. Саме зображення набуває головного значення в умовах масової комунікації, перш за все завдяки великій швидкості його сприйняття. Все частіше об'єктом лінгвістичного дослідження постає невербальна комунікація, яка є необхідною для здійснення впливу на свідомість і несвідомість людини.

Актуальність дослідження обумовлена зростаючим інтересом сучасної лінгвістики до вивчення засобів семіотичної організації тексту, метою яких є привернення уваги адресата, забезпечення розуміння всього об'єму інформації і цілеспрямований вплив.

Аналіз останніх джерел і публікацій. Вперше невербальні аспекти комунікації, зокрема візуальна складова реклами, почали активно вивчатися лише в 60-х роках ХХ століття. У своїй статті “Риторика образу” (1964) Р. Барт відзначає велику роль рекламного зображення: “якщо будь-яке зображення несе в собі ті чи інші знаки, то безперечно, що в рекламному зображенні ці знаки мають особливу вагу, вони створені так, щоб їх неможливо було не прочитати: рекламне зображення явне, принаймні, найбільш виразне” [3, 298].

На сучасному етапі засоби візуального подання інформації перебувають у центрі уваги широкого кола дослідників [2; 4; 5; 7; 9; 11; 12; 17; 18; 19; 20]. Ці праці становлять теоретичну й емпіричну базу для подальшого вивчення невербальних засобів у рекламному дискурсі.

Мета статті – виявити та дослідити невербальні складники у рекламному дискурсі.

Виклад основного матеріалу. Поєднання вербальних знаків з одиницями інших знакових систем утворює семіотичне повідомлення складної конфігурації, яке у сучасній лінгвістиці трактується як текст [4, 311; 10, 293]. Між словесною частиною і зображенням принциповою відмінністю є те, що, оскільки текст лінійний, то для розуміння ключової думки, яка міститься в ньому, потрібні певні затрати часу і розумових зусиль. В той час зображення доступне сприйняттю будь-якої людини, яка володіє системою кодів і символів, властивих зображальним традиціям певної культури. [11, 15]. Рекламні тексти мають таку ж складну будову, поєднуючи у собі вербальні й невербальні компоненти. Реклама – один із методів впливу на свідомість, розум, поведінку людини. Формами цього впливу можуть бути усна та письмова мова, графічні засоби, статичні та динамічні образи, музика, кольорова палітра.

Вчені психолінгвісти семіотично гетерогенні тексти називають “креолізованими” [15, 180-181]. Під креолізованим текстом розуміють текст, який складається із двох негомогенних частин: вербальної (мовної/мовленнєвої) і невербальної (що належить до інших знакових структур, на відміну від природної мови).

ЗМІСТ

<i>Михальчук Н.О., Івашкевич Е.Е.</i> Специфіка трансформації образу кентавра в однойменному романі Джона Апдайка	3
<i>Романюк С.К., Ковальчук Т.Г.</i> Невербальні компоненти в рекламному дискурсі	9
<i>Вакулінська Л.М.</i> Структурно-семантична характеристика антонімічних пар у біблійних німецькомовних текстах	12
<i>Мороз Л.В., Мороз Л.М.</i> Фенотип суб'єкта і об'єкта історії як чинник жанротворення	14
<i>Мороз Л.В., Данілова Н.Р., Трофімчук В.М.</i> Характерні особливості функціонування джестової традиції XVI століття	17
<i>Денисюк Л.В., Ковалюк В.В.</i> Про структурно-семантичні особливості неологізмів англо-американського походження в сучасній українській мові	19
<i>Мороз Л.В., Мельничук Л.В.</i> „Гамлет” В.Шекспіра як філософська трагедія	22
<i>Король О.Ю., Мороз Л.В.</i> Англійський офіційно-діловий стиль мовлення: лінгвостилістична специфіка	26
<i>Косолапов В.И.</i> О статусе блендинга (телескопии) в современном английском языке (обзор литературы)	30
<i>Калініченко М.М.</i> Білий Кит у чорних шатах мультикультуралізму	35
<i>Попович Р.Г.</i> Структура номінативно-варіантної термінопарадигми (на матеріалі іспанської термінології водного господарства)	38
<i>Мороз Л.В., Кушнір Н.В.</i> Характерні особливості жанрової сутності класичної новелістичної моделі (на матеріалі творчості Б.Річа)	42
<i>Вовчук Н.І., Мороз Л.М.</i> Казка як жанр літературної прози	46
<i>Касаткіна О.В.</i> Мовностилістичні особливості використання сленгу в газетно-публіцистичному дискурсі	47
<i>Козицька О.А., Давнюк С.В.</i> Семантична структура складних багатокомпонентних речень	50
<i>Черуха Н.В., Черуха В.В.</i> Деякі дидактико-методичні аспекти навчання читання іншомовних текстів за спеціальністю	54
<i>Курята Ю.В.</i> Творчі завдання в контексті навчання англійської мови у вищому навчальному закладі	57
<i>Корженевська О.В.</i> Використання лінгвокраїнознавчого аспекту в процесі викладання іноземних мов у старшій школі	59
<i>Олесюк Л.В., Бойко Н.Г.</i> Культурологічно орієнтовані методики вивчення іноземних мов	64
<i>Черуха В.В., Черуха Н.В.</i> Негативний вплив міжмовного переносу на процес вивчення другої іноземної мови	68
<i>Кочубей О.С.</i> Особливості формування іншомовної компетенції студентів-філологів	70
<i>Ветрова І.М.</i> Проблема формування лексичної компетенції при підготовці майбутнього вчителя іноземної мови	74
<i>Дуброва А.С.</i> Комунікативний підхід як оптимальний засіб вивчення іноземної мови	77
<i>Верьовкіна О.Є., Гонтар В.Є.</i> English borrowings into modern Ukrainian	78
<i>Бігунова С.А., Зубілевич М.І.</i> Антономастичні власні імена як експресивні засоби мови	82
<i>Мезін В.Г.</i> Role of modern English drama in teaching contemporary English	84
<i>Михальчук Н.О.</i> The narrative structure and the specific functions of language means and syntactical stylistic devices in the novel “Bleak House”	88
<i>Верьовкіна О.Є.</i> The translation peculiarities of English paremiological units into Ukrainian	96
<i>Фрідріх А.В.</i> Словотвірні та структурні характеристики англійської юридичної термінології	99
<i>Павловська Л.О.</i> Прагмасемантичні особливості вербальних формул побажань	107
<i>Відомості про авторів</i>	111

Наукове видання

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ФІЛОЛОГІЇ ТА МЕТОДИКИ ВИКЛАДАННЯ ГУМАНІТАРНИХ ДИСЦИПЛІН

Збірник наукових праць

Наукові записки Рівненського державного гуманітарного університету

Відповідальний редактор збірника Архангельська А.М.
Відповідальний за підготовку збірника до видання Петрівський Я.Б.
Технічний редактор Горішна І.Г.
Комп'ютерна верстка Кречмаровський В.Л.

Підписано до друку 27.04.2012 р.
Формат 60x84 1/8. Папір офсетний № 1. Гарнітура Times New Roman. Друк ризографічний.
Ум. друк. арк. 14,9. Обл. вид. арк. 29,1. Замовлення № 129/1. Наклад 120.

Адреса редакції: 33028 м. Рівне, вул. Остафова, 31
Рівненський державний гуманітарний університет

Віддруковано в редакційно-видавничому відділі
Рівненського державного гуманітарного університету
33028 м. Рівне, вул. С.Бандери, 12, тел. 26-48-83

**А – 43 Актуальні проблеми філології та методики викладання гуманітарних
дисциплін: Збірник наукових праць. Наукові записки Рівненського
державного гуманітарного університету. – Рівне: РДГУ, 2012. – 112 с.**

ISBN 966 — 7281 — 10 — 01.

Збірник наукових праць містить статті з теоретично-методологічних, культурологічних, літературознавчих, мовознавчих проблем спілкування.

Опубліковані матеріали можуть бути корисними для науковців, учителів, викладачів та студентів вищих педагогічних навчальних закладів.

УДК: 81'243

ББК 81.20